

LUNDS
UNIVERSITET

Vi möts ömsesidigt på mitten?

- En kvalitativ analys om hur dialogen mellan inblandade parter framställs i LVU-domar

Love Welin

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2016

Handledare: Reza Banakar

Examinator: Eva Schömer

Abstract

With regards to Sweden receiving criticism from the UN about not properly treating children according to the UN convention on the rights of the child, this study aims to further explore this criticism on the subject compulsory care of children and its related investigative work. Children are the pillar stones of society which means authority decisions of compulsory care should always be regarded as the last resort. Due to limited possibilities of attending real life discussions held by social workers, lawyers and children, the empirical aspect of the study will compose of several verdicts concerning decisions of compulsory care for children due to their own behavior. The verdicts will be analyzed in terms of how they reflect the dialogical communication between involved parties in the investigative work concerning decisions of compulsory care. The data was collected with the methodological approach of critical discourse analysis and assessed with the theoretical framework of Jürgen Habermas's communicative action. Both method and theory aim to further understand society by individuals use of discourse, language and dialogue, hence working together efficiently.

The concluding result show that by first approach one cannot be judged for stating the apparent lack of mutual dialogue between authorities and children based on the verdicts, thus concluding that children lack participation in the decision-making process. Although with the helpfulness of the theory of communicative action, this study understood the supposed lack of dialogue reflected in the verdicts in terms of different rational motivated communication. The lawyers which author the verdicts are subjects of instrumental rationality, while us reading the verdicts and the involved children are subjects of communicative rationality. This does not necessarily mean that there is intentional lack of children's involvement in the decision-making, instead it should be understood in terms of different rationalities which do not fully understand one and other. One is governed by efficiency where the other is governed by language use and mutual understanding.

Keywords: LVU, diskurs, instrumentell – respektive kommunikativ rationalitet, system, livsvärld.

Wordcount: 13 400

Förord

Stort tack till min handledare Reza Banakar utan vars hjälp och rådgivning fullföljandet av den här uppsatsen inte hade varit möjligt. Din uppriktighet och vägledning har hjälpt driva arbetet framåt. Också stort tack till familj och vänner för uppmuntran och omtanke under en krävande men rolig period.

Love Welin, Maj 2018.

Innehåll

<i>1. Inledning</i>	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte och frågeställningar.....	2
1.3 Rättssociologisk relevans	2
<i>2 Bakgrund</i>	3
2.1 Allmänna bestämmelser i socialtjänstlagen om barnets bästa	3
2.2 Lagen om särskilda bestämmelser för vård av unga	3
2.3 Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden för barn och unga.....	3
<i>3. Tidigare forskning</i>	4
3.1 Gränsdragning mellan ung och vuxen i LVU-mål	4
3.2 Barnperspektivet i rättsprocessen	6
3.3 Komplikationer i socialt arbete	10
3.4 Sammanfattning	11
<i>4. Teoretiskt ramverk</i>	13
4.1 Diskursanalys som teori	13
4.2 Det kommunikativa handlandet.....	13
4.3 Systemets kolonisering av livsvärlden	14
4.4 Habermas rättsliga teori	15
<i>5. Metod</i>	17
5.1 Metodologisk forskningsansats	17
5.2 Datainsamling och urval	18
5.3 Kritisk diskursanalys	19
5.4 Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys	20
5.5 Tillvägagångssätt	23
5.6 Reliabilitet och Validitet	23
5.7 Etiska överväganden.....	24
<i>6. Resultat</i>	25
6.1 Rättsfall 1	25
6.2 Rättsfall 2	25
6.3 Rättsfall 3	26
6.4 Rättsfall 4	27
6.5 Rättsfall 5	28
6.6 Rättsfall 6	28

6.7 Rättsfall 7	29
6.8 Rättsfall 8	30
6.9 Rättsfall 9	30
6.10 Rättsfall 10.....	31
7. <i>Analys</i>	33
7.1 Transitivitet.....	33
7.2 Modalitet	34
7.3 Diskursiv praktik	35
7.4 Bredare social praktik.....	36
8. <i>Slutsats</i>	38
9. <i>Referenser</i>	40
9.1 Tryckt litteratur.....	40
9.2 Vetenskapliga artiklar.....	40
9.3 Internetbaserade källor.....	41
9.4 Rättsliga dokument	41
9.5 Rättsfall	41

1. Inledning

Barn är diskutabelt de viktigaste men även känsligaste samhällsmedborgarna vars rättigheter sällan är en självklarhet, därav tydliga regler och procedurer kring myndighetsutövning mot barn och internationella konventioner om barns rättigheters framväxt. I FN:s senaste granskning från barnrättskommittén 2015 får Sverige en hel del kritik. En del av kritiken riktas sig mot hur Sverige brister i sin behandling av unga brottslingar och att respekt för barns synpunkter inte motiveras tillräckligt i sociala utredningar och beslut som rör vårdnad, byte av hushåll och procedurer kring asyl.¹

Mål rörande beslut om tvångsvård för unga bör därför bedömas med ytterst noggrannhet och framförallt med barnens bästa som första prioritet. Detta åstadkoms genom ömsesidig förståelse mellan de som verkställer beslutet och de som påverkas av det. Barn eller unga som på grund av eget beteende eller bristande hemförhållanden far illa riskerar att skada deras fortsatta utveckling. När föräldrar är oförmögna att åtgärda problemen är det istället samhällets ansvar att göra det. Beslut om tvångsvård är nämligen ett betydande ingrepp i en människas frihet och måste därför vara absolut nödvändigt för att få aktualiseras, stort ansvar ställs därför på både socialnämnd och förvaltningsrätt så att inget barn i onödan behöver beredas vård utan samtycke.

Ett sätt att analysera huruvida ömsesidig förståelse och barns delaktighet fullföljs i processen är att med fokus på hur dialogen förs kartlägga olika diskurser och rationellt motiverad kommunikation i mötet mellan socialarbetare, jurister och barn. Eftersom det är svårt att få tillträde och närvara under sådana här känsliga möten och samtal mellan inblandade parter kan domar istället analyseras för att få svar på frågan. Vilka diskursiva krafter och kommunikationsformer uppenbarar sig i domarna och hur framställer dessa den verkliga dialogen i beslutsprocessen? När en tänker på socialrätt faller det sig naturligt att också tänka på samverkan mellan olika myndigheter, ömsesidiga dialoger och beslut förenligt med klientens bästa.

Målet med följande studie är därför att med förankring i ett antal LVU-domar kvalitativt analysera hur dessa får dialogen mellan inblandade parter att framstå i den verkliga beslutsprocessen.

¹ *Convention on the rights of the child - Concluding observations of the fifth periodic report Sweden.* CRC/C/SWE/CO/5. United Nations. s. 2–8.

1.1 Problemformulering

I en välfärdsstat som Sverige har myndigheter och rättsliga institutioner det yttersta ansvaret vid beslut som påverkar människor. Viktigt är det dock att även se kritiskt på myndigheter och granska dem vid minsta misstanke om felaktig myndighetsutövning. Särskild viktigt är detta när det rör sig om barn då man som myndighet riskerar att hindra deras utveckling vid felaktigt beslut. Barnkonventionen ratificerades i Sverige 1990 vilket bland annat innebär att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, enligt artikel 3. Artikel 12 stadgar att alla barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i frågor som berör dem.² Följande studie kommer därför behandla huruvida barns delaktighet vid beslut om tvångsvård följs genom att eventuellt belysa om analyserade rättsfall speglar problematiken kring myndighetsutövning mot barn.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet är att med förankring i ett antal LVU-domar belysa och förstå diskurser, resonemang och egenskaper i texten som kan tänkas påverka hur domarna får dialogen mellan parterna i beslutsprocessen att framstå. Viktigt att poängtera är att det som utläses i rättsfallen inte nödvändigtvis behöver spegla hur beslutsprocessen ser ut i verkligheten. Frågeställningen som studien kommer att behandla blir således: *Hur stor betydelse ges barns känslor och upplevelser i rättsfall gällande beslut om tvångsvård av barn och hur kan det förstås utifrån diskursiv praktik?*

1.3 Rättssociologisk relevans

Studiens rättssociologiska relevans kan motiveras genom att studieobjektet riktas mot den rättsliga praktiken i form av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Vidare kommer studien med förankring i de domslut som analyserats kopplas till den sociala praktiken med Habermas teoretiska ramverk för att belysa relationen mellan rättslig och social praktik. Särskild fokus kommer riktas mot analys av dialoger och vilken sorts kommunikation inblandade parter använder sig av. Detta för att blottlägga eventuell diskrepans mellan företrädare för den rättsliga praktiken och företrädare för den sociala praktiken. Detta samband är av central betydelse för rättssociologin som med ett samhällsvetenskaplig och sociologiskt perspektiv ger ny förståelse på rätten och dess funktioner i samhället.

² Rädda barnen.se. *Barnkonventionen-Kort version*. <https://www.raddabarnen.se/om-oss/barnkonventionen/barnkonventionen-kort-verison/>. (Hämtad 28/4 2018.).

2 Bakgrund

2.1 Allmänna bestämmelser i socialtjänstlagen om barnets bästa

Enligt SoL 1 kap. 2 § stadgas Socialtjänstens mål vid beslut som rör barn. Vid alla åtgärder som rör barn ska nämligen barnets bästa alltid beaktas. Vidare ska beslut som rör behandlingsinsatser eller vård alltid grundas i vad som är bäst för barnet. Det framgår även i SoL 1 kap. 1 § att verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmande och gruppers egna resurser.

2.2 Lagen om särskilda bestämmelser för vård av unga

I lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga stadgas i 1 § att insatser inom socialtjänsten skall göras med respekt för den unges människovärde och integritet. Enligt 2 § ska vård beredas den som är under 18 år om det antas att behövlig vård inte kan ges med samtycke av denne och om någon av situationerna i 2 och 3 §§ föreligger. I den här studien har fokus lagts på 3 § vilket innebär vård som bereds på grund av att den unge utsätter sin egen hälsa eller utveckling för risk genom brottslig verksamhet, missbruk eller annat socialt nedbrytande beteende.

2.3 Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden för barn och unga

I Socialstyrelsens författningssamling kan en erhålla information om allmänna rekommendationer till socialnämnden vid arbete med barn och unga i mottagandet av anmälningar och utredningsarbete. Vid mottagande av en anmälan från socialtjänsten är det viktigt för socialnämnden att informera denne om att anmälan tagits emot. Vidare är det viktigt att informera den som anmälan avser om anledningen till varför en utredning inletts, vad en utredning innebär och förslag på tid för ett möte att planera utredningen. Planering för utredningen bör göras i samråd med barnet utifrån dess mognad och ålder och bör omfatta hur samtal och möten ska utformas så att barnet har möjlighet att framföra sina åsikter, när och hur samtal och möten ska äga rum samt vilka referenspersoner och sakkunniga som behöver kontaktas för att bistå utredningsarbetet.³

³ SOSFS 2014:6. *Handläggning av ärenden som gäller barn och unga*. Artikelnr. 2014-5-20. Publiceringsår 2014.

3. Tidigare forskning

3.1 Gränsdragning mellan ung och vuxen i LVU-mål

I Pernilla Leviners artikel "Socialt nedbrytande beteende" behandlar hon rekvisitet LVU §3 i förhållande till myndiga ungdomar som utsätter sig själva för risk för hedersrelaterat våld genom att avslöja vistelseort till anhöriga. HFD klargjorde 2015 att det inte är självklart att sådant beteende kan betraktas som "Socialt nedbrytande beteende" och att omhändertagande med stöd av LVU §3 efter 18-årsdagen är tveksamma.⁴

Utöver diskussionen kring HFD 2015 ref. 7 resonerar Leviner kring skillnader mellan LVU §2 (hemförhållanden) och LVU §3 (eget destruktivt beteende) som grund för omhändertagande av unga. Leviner konstaterar att rekvisiten i LVU utgörs av vaga begrepp. Närmare innebörd förtydligas i viss mån i förarbeten, HFD praxis och socialstyrelsens allmänna råd. Tanken med det här var att rekvisiten skulle vara flexibla och inte stängd för viss specifikt formulerade situationer.⁵

Leviner avslutar artikeln med en diskussion kring den rättsliga regleringens roll i en komplex verklighet. Leviner problematiserar framförallt kring hur unga som fyllt 18 och därmed är myndiga, i princip får leva hur "farligt" som helst så länge beteendet inte betraktas som kriminellt.⁶ Det är inte alls självklart att vuxna kan ta hand om sig själva och omvänt är det knappast klart att barn inte klarar av att fatta kloka beslut om sig själva och sina liv. Frågan är därför om tvånget mot vuxna som utsätter sig själva för fara borde öka, eller om befogenheter att ingripa med våld mot barn och unga vuxna med destruktivt beteende borde minskas. Rättssystemet utgår från perspektivet att vuxna människor garanteras frihet och autonomi, medan barn inte ges samma självbestämmande.⁷

Leviner belyser i den här artikeln problematiken kring hur barn, till skillnad från vuxna, inte anses fria att fatta autonoma beslut i rättssystemets ögon. I artikeln har hon framförallt en rättsdogmatisk utgångspunkt och analyserar bestämmelserna i LVU, vars rekvisit utgörs av vaga begrepp. Således saknar hon ett teoretiskt eller samhällsvetenskapligt perspektiv för att

⁴ Leviner, Pernilla, *En analys av LVU-rekvisitet "socialt nedbrytande beteende" i ljuset av HFD 2015 ref. 7 – förutsättningar för att omhänderta unga vuxna på grund av risk för hedersrelaterat våld och förtryck i svensk rätt*, Nordisk socialrättslig tidskrift nr. 15–16, 2017.

⁵ Leviner, 2017, s. 3-4.

⁶ Ibid, s. 11.

⁷ Ibid, s. 13.

ytterligare belysa problematiken kring barns icke ansedda autonomi. Möjligtvis kunde Leviner även spekulerat i orsakerna kring att barn inte anses fullt kapabla att fatta egna beslut. Barn vars beteende riskerar att leda in dem på fel väg i livet är trots allt sällan fullständigt självmedvetna och behöver vägledning av myndigheter och experter så att rätt beslut tas. På vilket sätt barn involveras i beslutandeprocessen är dock en mycket intressant fråga.

Problematiken kring gränsdragningen mellan ung och vuxen belyser Pernilla Leviner ytterligare i hennes antologi "Tvångsvård av barn" med Tommy Lundström. I Pernilla Leviners kapitel i boken resonerar hon kring samtyckeskonstruktionen i LVU-mål.⁸ Leviner utgår i kapitlet från ett demokratiskt perspektiv när hon diskuterar skiljandet mellan frivillighet och tvång i samband med LVU. Enligt John Stuart Mills tankegångar, som för övrigt utgör grunden för den liberala politiska traditionen, är det enda legitima skälet för ett samhälle att utöva makt över en individ när denne riskerar att skada andra individer. Mill ansåg dock inte att barn kunde ha rättigheter vilket idag är förändrat till det bättre, men barn förväntas fortfarande inte kunna fatta autonoma beslut i svensk rätt i dagens samhälle. Barnet får endast "i takt med ålder och mognad" fatta beslut och då i enlighet med att vårdnadshavaren har "sista ordet".⁹ I artikeln spekulerar hon därför i varför barn i moderna rättssystem som huvudregel fränsägs möjligheten att självständigt bestämma. Blir människor bättre på att fatta beslut desto äldre och mognare man blir?

Leviner redogör för hur det går till i en domstolsförhandling när beslut om tvångsvård för barn ska prövas. Intressant är att domstolen inte i första hand ska bedöma huruvida vården som föreslås av socialtjänsten är behövlig eller bäst för barnet. Vad som istället bedöms är om det råder en situation som innebär en märkbar risk för barnet i fråga, d.v.s om 2 och 3 §§ LVU är uppfyllda.¹⁰ Om sådan risk föreligger är nästa steg i bedömningen för domstolen att begrunda föreslagen vårdplan, om barnets bästa ligger till grund för planeringen och om vården kan ges med barnets samtycke. I domstolens prövning av om vård enligt LVU bör genomföras ges avsaknad av samtycke stor roll, dock är den här delen av bedömningen djupt komplex. Enligt Leviner består det framför allt om en argumentation av vad den enskilde vill

⁸ Leviner, Pernilla, "Samtyckeskonstruktionen i LVU: En analys av gränsdragningen mellan frivillighet och tvång, grundantaganden om människans autonomi samt barns begränsade självbestämmanderätt." I *Tvångsvård av unga*, Leviner, Pernilla, Lundström, Tommy (Red.), s. 127–128, Författarna och Wolters Kluwer Sverige AB, 2017.

⁹ Ibid, 2017, s. 137-139.

¹⁰ Ibid, s. 134.

och inte vill, men hur avväger man dessa viljor? Kan alla unga över 15 år ta ställning till vad som föreslagits av socialtjänsten?¹¹

Leviner problematiserar i kapitlets slutord för barns förmåga att fatta autonoma beslut utifrån teoribildningen "relational autonomy" där utgångspunkten består i att vi människor inte är så autonoma som vi tror, utan präglas av våra relationer med andra medmänniskor och myndigheter. Inte minst när vi är som mest sårbara vilket karaktäriserar välfärdssystemet i Sverige.¹² Nya tankegångar är därför nödvändiga för att råda bot på svensk barnavårds gammalmodiga syn på autonomi. Leviner är dock noga med att poängtera hur hon inte antyder att frivillighet och samförstånd bör slopas som grund för social barnavård. Istället bör vi prioritera tidigare frivilliga insatser, vilket är det enda sättet att minska ingripande åtgärder och betona respekt för mänsklig värdighet.¹³

Leviner har i redovisad publicering tagit upp viktiga synpunkter om rättens bristande tydlighet vad gäller vem som anses mogen nog för att fatta autonoma beslut. Myndigheter såsom förvaltningsrätten och socialtjänsten har därför med hjälp av lagens utformning möjlighet att fatta beslut utan större respekt för barnens känslor och upplevelser. Leviners förda resonemang är dock inte fullständigt nyanserat i den bemärkelsen att hon inte redogör för varför barn under 15 inte anses autonoma. Barn med destruktivt beteende riskerar att vara fast i förnekelse och kan därför inte heller inse problematiken detta medför. Således är barnet i behov av professionell utomstående hjälp för att objektivt bedöma när vård anses nödvändig och huruvida detta kan ske med samtycke eller ej. Givetvis bör dock dessa instanser i så stor utsträckning som möjligt ta hänsyn till känslor och upplevelser hos barnet själv innan beslut om vård tas.

3.2 Barnperspektivet i rättsprocessen

Titti Mattsons artikel "Barnets mening i LVU-processen" handlar om hur barnets enskilda intressen definieras och om barnet får uttrycka sin mening i domstolsförfaranden om tvångsingripande av barn enligt LVU. Mattson undersöker det här i två avseenden: dels i vilken utsträckning socialsekreterare och det offentliga biträdet träffar barnet och dels hur pass mycket barnet involveras och närvarar i domstol. Det här gör hon genom att analysera 12 domar från regeringsrätten under perioden 1987–1996.¹⁴

¹¹ Ibid, s.135.

¹² Ibid, s. 143–146.

¹³ Ibid, s. 147.

¹⁴ Mattson, Titti, *Barnets mening i LVU-processen*. Socialvetenskaplig tidskrift, (1), 1998.

Mattson påpekar i sin slutsats att barnet i de här rättsfallen får uttrycka sin mening i mycket begränsad omfattning. Därför är det också svårt att definiera barnets enskilda intressen. Vidare menar Mattson att det här inte beror på inskränkande lagstiftning, eftersom de nuvarande processuella formerna inte hindrar barnets möjlighet att komma till tals i det skriftliga utredningsarbetet eller muntliga förfarandet. Tvärtom uppmuntrar förarbetena att barnets mening skall tas i beaktande.¹⁵ Är barnet under 15 år har domaren rättsliga möjligheter att lyssna på dem och är barnet över 15 år har domaren en skyldighet att göra just detta. I 36 § tredje stycket LVU fastställs att domaren inte bör underlåta barnets möjlighet att uttrycka sina åsikter. Domaren bör också vara fullt medveten om de risker för skada som kan uppkomma om barnet inte får uttrycka sin mening.

Mattson spekulerar vidare om anledningen till att barns mening inte får särskild stort utrymme i de rättsfall hon analyserat. Hon hänvisar till Etter som menar att det kan bero på alldeles för höga krav på barn, till och med högre krav än på vuxna. Enligt Wetter har också domstolar och myndigheter uppfattningen om att barn ändrar sina ställningstagande och därmed anses opålitliga, vilket är intressant eftersom så även är fallet med vuxna. Problematiken kring att lita på vad som sägs i tal rör både vuxna och barn vilket därför inte bör rättfärdiga att barn inte får sin mening hörd.¹⁶ Mattsson befarar även att anledningen till att barn i begränsad utsträckning får uttrycka sin mening beror på att man helt enkelt inte anser det viktigt att lyfta fram barnets önskningsar och vilja. Mattson hänvisar till 9 § andra stycket i SoL som stadgar att barnens inställning ska klarläggas så långt som möjligt vid åtgärder som berör barnet i fråga. Hänsyn skall dock tas med beaktande av barnets ålder och mognad. Bestämmelsen är en omskrivning av barnkonventionens artikel 12. Viktigt att poängtera är hur konventionen inte ställer krav på vilket sätt barnet får komma till tals. Barnets mognad och ålder skall det alltså inte ställas krav på. Mattson anser därför att det först efter barnets mening uttryckts som barnets mognad ges betydelse i bedömningen.¹⁷

Vad som framgår i Mattsons artikel är att det råder diskrepans mellan lag och praktik vad gäller domstolens ansvar att aktivera barns mening i beslutandeprocessen. Trots att SoL, ratificerandet av barnkonventionen och LVU stadgar och därmed möjliggör att hänsyn till barns mening tas i rättsprocessen, visar Mattsons undersökning att så inte är fallet. En kan

¹⁵ Ibid, 1998, s. 55–56.

¹⁶ Ibid. s. 54.

¹⁷ Ibid. s. 55.

således konstatera att lagstiftningen kolliderar med de människor och framför allt barn som berörs. Även om barn saknar erfarenhet och förmåga att beslut om sitt bästa, ska detta tas i beaktande vid bedömningen efter att barnet fått komma till tals.

Cederborg och Karlsson bidrar även till debatten om barnens roll i socialt arbete med fokus på hur barn uppfattat socialtjänstens insatser i syfte att förbättra deras livssituationer. I artikeln "omhändertagande med barnets perspektiv" betonas betydelsen av barnkonventionens ratificering i samband med barns rätt att medverka i socialtjänstens utredningsarbete.¹⁸

Cederborg och Karlsson tycker att det är problematiskt hur annan forskning på området behandlat barn som undersökningsobjekt snarare än medforskare. Således har den här studien bestått av intervjuer med barn som omhändertagits i en medelstor svensk kommun. Barnen som ansågs lämpliga att delta var i åldrarna 5–19 år.¹⁹

Cederborg och Karlsson genomförde semistrukturerade intervjuer där det viktigaste var att belysa barnens subjektiva upplevelser av processen vid omhändertagandet.²⁰ Bland annat betonades barn som känt sig övergivna i samband med placering i annat boende. Intervjuerna visade bland annat på att barnen uppfattade placeringarna i annat boende som tvång och att det saknades en inskolningsperiod eller introduktion till det nya boendet. Cederborg och Karlsson refererar till intervjun med 15-åriga Rolf som kände sig övergiven och rädd i samband med sin påtvingade flytt. Fallet Rolf var sålunda ett klassiskt fall av myndighetsutövning där socialtjänsten beslutade att flytta Rolf till ett helt annat boende där polisen fick rollen att med tvång flytta Rolf.²¹

Sammanfattande synpunkter i artikeln består av att barnen i stor utsträckning uppfattat sin delaktighet som låg under tiden för utredning och efteråt. I intervjuerna framkom det att barnen inte blivit lyssnade på och att deras perspektiv därmed inte har tillvaratagits i rättsprocessen. Cederborg och Karlsson resonerar även kring anledningen till att barnperspektivet är så begränsat inom socialtjänsten.²² Problemet grundar sig framför allt i bristande kommunikation mellan socialtjänstens planerade åtgärder och barnen. Gemensamt för de flesta barn som intervjuats är att de inte fått veta att beslut om LVU-åtgärd fattats och att de känner sig osäkra på hur länge de ska vara placerade. Vad som också framgått i vissa

¹⁸ Cederborg, Anne-Christin, Karlsson, Yvonne, *Omhändertagande med barnets perspektiv*. Socialvetenskaplig tidskrift nr. 3, 2001. s. 160.

¹⁹ *Ibid*, 2001. s. 162.

²⁰ *Ibid*. s.164–165.

²¹ *Ibid*. s. 171.

²² *Ibid*, s. 175.

intervjuer är att barnen inte fått möjlighet att samtala med socialarbetaren under placeringsprocessen, istället har de fått samtala med socialsekreteraren i närvaro av andra personer. Således vågar man inte dela med sig av tankar och känslor i rädsla för att såra någon, exempelvis ägaren av familjehemmet, som ofta närvarar under dessa samtal.

Artikeln belyser i sin helhet problematiken kring att, som Cederberg och Karlsson uttrycker det, samhällsinsatser som syftar till barnens bästa sker "över huvudet" på dem och att de således blir åskådare snarare än delaktiga i processen.²³ Krocken mellan byråkratiska myndigheter och lagstiftning å ena sidan samt barn som berörs å andra sidan blir i artikeln mycket påtaglig. En brist i Cederbergs och Karlssons artikel är dock redogörelse kring rättens delaktighet i sammanhanget. Är det tillkortakommanden i lagstiftningen kring socialtjänstens verksamhet som är grunden i problemet? Behöver socialtjänsten exempelvis friare tyglar för att involvera barnet mer i processen, eller krävs det tvärtom striktare lagstiftning och tydligare regler i myndighetsutövningen?

Fortsättning på temat om barnets bästa behandlas i artikeln "missbrukande föräldrar, utsatta barn och socialt arbete" vilken är skriven av Gunvor Andersson, Maria Arvidsson, Bodil Rasmusson och Karin Trulsson. Socialtjänstens verksamhet i helhet kritiseras i artikeln på grund av brister i dokumentation och utredningar. Vad gäller social barnavård är det också vanligt förekommande att fokus ligger på vårdnadshavarnas problem istället för på barnens behov.²⁴ Därmed kommer inte barn till tals i den utsträckning som görs gällande i den nationella lagstiftningen och barnkonventionen.

Artikeln har främst fokus på familjer där föräldrarna är missbrukare och belyser därmed spänningsförhållandet mellan barnfokuserad och drog fokuserad verksamhet. Det är nämligen väldigt vanligt att barn i social barnavård har en eller båda föräldrar med missbruksproblem.²⁵ Därför är det viktigt att missbrukarvården och barnavården möts, så att både föräldrarnas och barnens bästa hamnar i fokus. Problematiskt blir det givetvis när föräldraskap och missbruk likställs med störda relationer till barnet, vilket inte alls behöver vara fallet. I sådana relationer är det nämligen ytterst viktigt att barn får komma till tals i utredningarna så att stigmat gentemot föräldrar med missbruk inte påverkar relationen till barnet i fråga.²⁶

²³ Ibid. 2001. s. 177.

²⁴ Andersson, Arvidsson, Rasmusson och Trulsson, *Missbrukande föräldrar, utsatta barn och socialt arbete*. Nordisk alkohol - & Narkotikatidskrift Vol. 23. 2006. s. 48–50.

²⁵ Ibid, 2006, s. 50–51.

²⁶ Ibid, s. 54–55.

Redovisad artikel behandlar framför allt yngre barn som riskerar att omhändertas på grund av bristande förhållanden i hemmet. Trots att artikeln inte behandlar äldre barn som riskerar vård på grund av sitt eget beteende, är det viktigt att författarna till artikeln belyser problematiken kring myndigheters risk att feltolka relationer. I sin strävan att stävja föräldrars missbrukarproblem antas föräldraförmågan automatiskt också brista. Så behöver inte vara fallet, relationen mellan förälder och barn kan likväl vara god som dålig. Återigen har problemet kring myndigheter uppenbarat sig när dess verksamhet inkräktar, feltolkar och möjligen förvärrar sociala relationer likt den mellan förälder och barn. Precis som författarna kring artikeln föreslår, behöver samarbetet mellan missbrukarvården och barnavården förstärkas.

3.3 Komplikationer i socialt arbete

Erik Fredin skriver i "dialogen i socialt arbete" om hur myndigheter vars uppgifter och åligganden rör mänskliga nödsituationer har ett språkbruk med många dominerande inslag vad gäller hur samtalet styrs, vilka ämnen som hamnar på dagordningen och hur dessa illumineras i dialogen.²⁷ För klienten kan ett sådant språk både överraska och kännas främmande i kontrast till den insatte. Analysen gör han med förankring i ett tjugotal socialbyråsamtal. I analysen har Fredin kartlagt ett antal dilemman som uppenbarat sig i de dialoger som förs mellan socialarbetare och dess klienter, vilka bland annat inkluderar barn som bereds vård.²⁸

Ett dilemma som Fredin identifierat är kontrasten mellan det personliga samtalet och byråkratisk diskurs. I dialogen saknar klienten avståndsperspektiv eftersom det är dennes livsomständigheter som behandlas.²⁹ Detta resulterar i svårigheter att frigöra sig från sin egen utgångspunkt och objektivt distansera sig från sin sak. Samtidigt befinner sig socialarbetaren sig på avstånd från klientens problem och belyser problemet utifrån ett myndighets och institutionsperspektiv. Viktigt att påpeka är dock att socialarbetaren inte alltid agerar ur ett avståndsperspektiv, utan när det inte rör sig om direkta förpliktelser mot klienten, kan en mer empatisk och personlig kommunikation uppenbara sig. Dilemmat Fredin redogör för handlar således om en kombination av avståndsperspektivet och en slags personlig närhet.

²⁷ Fredin, Erik. *Dialogen i socialt arbete - en studie av socialbyråsamtal i ljuset av modern dialogteori*. Kantstryckeriet i Motala AB. 1993. 1. Uppl. s. 178.

²⁸ Fredin, 1993. s. 179.

²⁹ Ibid, s. 180.

Socialarbetaren blir därmed kluven av hur han ska förhålla sig till klienten när han både måste tillämpa ett distanserat myndighetsperspektiv och en personlig närhet.³⁰

Ett annat dilemma Fredin belyst i sin publicering behandlar personlig erfarenhetsvärld kontra byråkratisk systemvärld. Klientens personliga erfarenhetsvärld, d.v.s. hans eller hennes vardagsliv som denne är bekant med och medveten om, kommer att transformeras till en byråkratisk systemvärld.³¹ Anledningen till att transformationen sker är på grund av att parterna har olika syn på hur problemen ska tolkas och åtgärdas. Fredin menar att det rör sig om en process som genom diskurser förvandlar en persons livsvärld till abstrakta egenskaper från en socialtjänst med ett administrativt språk.

Sammanfattningsvis konstaterar Fredin att han i sin studie analyserat hur interaktiv, diskursiv och strategisk dominans uttrycks i mötet mellan olika socialarbetare och klienters samtal. Samtalen präglas framför allt om dels en definitionsprocess där klientens problem kartläggs, och en åtgärdsfixering där konsekvenserna av klientens beteende kartläggs. Dessa processer resulterar sedan också i vilken social åtgärd som ska tillämpas genom att parterna förhandlar sig till en problemdefinition.³²

Med förankring i Fredins studie har kunskap ackumulerats vad gäller hur dialog mellan socialarbetare och klient ser ut i verkliga socialbyråsamtal. Även om han huvudsakligen inte ämnar behandla mötet mellan socialarbetare och barn i samband med beslut om tvångsvård av unga, anses studien ändå relevant i det avseendet att kunskap om hur olika diskursiva perspektiv påverkar en dialog skördats. Förhoppningen är därför att fortsätta på och tillämpa Fredins reflektioner i studien av LVU-domar.

3.4 Sammanfattning

Redovisade artiklar påvisar antydd problematik kring lagstiftningens förmåga att fånga upp barns upplevelser och känslor i beslutsprocesser som berör tvångsvård av unga. Detta uppenbarar sig framför allt i socialtjänstens utredningsarbete och domstolarnas förfaranden enligt tidigare forskning. En kunskapslucka som uppenbarar sig är att någon djupare kunskap inte har ackumulerats vad gäller orsakerna bakom fenomenet, med reservation för argument som förutsätter att barn bör likställas vuxna i fråga om autonomi och beslutsfattande. Att med förankring i rättsfall eller intervjuer konstatera hur barns mening, upplevelser och känslor inte

³⁰Ibid, s. 181.

³¹Ibid, s. 182.

³²Ibid, s. 191.

tas hänsyn till i beslut om tvångsvård är en sak, men att förklara dess bakomliggande orsaker och eventuella konsekvenser är en annan.

Till skillnad från de andra forskarna kompletterar Fredin de andra artiklarna med sin publicering om hur dialogen förs mellan socialarbetare och klienter i verkliga socialbyråsamtal, till skillnad från de andra artiklarna utgörs därför inte empirin av enbart rättsfall. Tanken är därför att likt Fredin kvalitativt analysera dialogen mellan inblandade parter och hur olika diskurser används. Empirin kommer dock istället att utgöras av LVU-domar för att förstå hur författarna till domarna får den verkliga dialogen att framstå i beslutsprocessen. Förhoppningen är att analyserandet av dialogen mellan inblandade parter också kommer ge svar på hur mycket utrymme barns känslor och upplevelser ges i domarna.

4. Teoretiskt ramverk

4.1 Diskursanalys som teori

Diskursteori är likväl en metodologisk ansats som en teoretisk utgångspunkt. I samförstånd med konstruktionismen, vilken innefattar en syn på att världen utgörs av flera subjektiva verkligheter, innebär diskursanalys ett förhållningssätt till språk och språkanvändning som en social aktivitet.³³ Språk är därmed inte ett neutralt verktyg för kommunikation. Sociala identiteter, relationer och tro formas och konstitueras av och genom språket. Språket har vidare en stark koppling till politik eftersom vi konstruerar vår sociala och politiska verklighet genom olika tolkningar av värdeladdade begrepp.³⁴

Vad gäller Faircloughs tappning på diskursanalys, vilken används i den här studien, ges den kritiska diskursanalysen även en förklarande ambition. Här är man nämligen intresserad av en samhällsvetenskaplig förklaring till hur maktförhållanden upprätthålls och vill därför distansera sig från de positivistiska lagbundna förklaringarna.³⁵ Diskursanalyser är ofta orienterade på makt eftersom diskurser ses som en kamp om meningsskapande. Diskursen styr vem som har rätt att uttala sig och blir därför naturligt kopplat till makt. Frågan är hur de diskurser som identifieras i studiens domar dirigerar maktförhållanden och vem som har rätt att uttala sig.

4.2 Det kommunikativa handlandet

Habermas är i grunden en representant för den kritiska teorin. Det man framför allt förknippar honom med och som en urskiljer i alla hans texter är hans resonemang kring anonyma byråkratiska och ekonomiska styrsystem.³⁶ Dessa styrsystem förankras i det moderna kapitalistiska samhällssystemet, vilket präglas av strategiskt förnuft där effektivitet står i centrum. Habermas menar vidare att det är utifrån två perspektiv som en kan betrakta samhället och det sociala livet. Perspektiven karaktäriseras av varsin organisationsprincip, rationalitet och handlingsorientering.³⁷

Systemet, d.v.s. det politiskt och ekonomiskt administrativa perspektivet, är underkastat pengar och makt och präglas av instrumentell rationalitet hos aktörer.³⁸ Pengar och makt

³³ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB, Lund, 2012. s. 378.

³⁴ Bergström & Boréus, s. 379.

³⁵ Ibid. s. 380.

³⁶ Andersen, Heine. "Jürgen Habermas". i *Klassisk och modern samhällsteori*, Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.), Studentlitteratur AB, Lund, 2007. 3:9 Uppl. s. 279.

³⁷ Andersen, "Jürgen Habermas". s. 283.

³⁸ Ibid, s. 283.

fungerar som styrningsmedier vilket innebär att de koordinerar och organiserar handlingssystem så att de fungerar effektivt och stabilt. Exempelvis koordinerar pengar aktiviteter hos företag, konsumenter och banker. Även om aktörerna handlar för egen vinning och ämnar maximera sina egna uppsatta mål, skapas det likväl stabilitet i samhället. Likadant koordinerar maktmediet, vilket har sin grund i hierarkier och ämbeten i byråkratier, handlingar i relation till systemkrav.³⁹ Styrningsmedierna, d.v.s. pengar och makt, som koordinerar handlingar i de ekonomiskt och politiskt administrativa systemen, fungerar oberoende av en välmotiverad konsensus om normer, handlingsmål och situationstolkningar. Det handlar därför om begränsad kommunikation och konsensus kring normer, personliga motiv och handlingsmål där aktörerna istället förhåller sig strategiskt och egocentriskt med effektivitet i centrum.⁴⁰

Det andra perspektivet, livsvärlden, har Habermas hämtat från den fenomenologiska traditionen i vilken han betonar att det sociala livet inte enbart är produkter av självreglerande system och styrningsmedier. Det går nämligen inte att på kommersiell eller administrativ väg skapa mening, personlig identitet och sammanhållning.⁴¹ Habermas utvecklade därför resonemanget om livsvärlden och dess kommunikativa rationalitet som ett komplement till systemteorin. Kultur, sociala normer, personlig identitet och moral är alla knutna till livsvärlden som ligger till grund för handlingar. Handlingskoordination är i livsvärlden underkastad samtycke som skapas kommunikativt genom språkliga utsagor och diskurser. Istället för systemintegration handlar det alltså om social integration.⁴² Livsvärlden är nämligen verkligheten sett ur ett deltagarperspektiv, vilket innebär att den är organiserad av symboler vilka ger mening i form av ömsesidig förståelse och dialog. Samtycket i kommunikationen grundar sig i erkännande av arguments giltighet utifrån kriterier såsom personlig uppriktighet, moralisk riktighet och sanning. Kontrasten till de handlingsmönster som är underkastade systemet är därför påtaglig.⁴³

4.3 Systemets kolonisering av livsvärlden

Kolonisering mellan system och livsvärld sker främst på grund av utvidgad målrationell styrningskapacitet i konflikt med så kallad kommunikativ rationalitet. Subjektiva föreställningar såsom mening, solidaritet och personlig identitet korrumpas av kristendenser

³⁹ Ibid, 284.

⁴⁰ Ibid, s. 284.

⁴¹ Ibid, s. 284.

⁴² Ibid, s. 285.

⁴³ Ibid, s. 285.

och funktionsbrister i systemet som därför tvingas expandera sin målrationalitet.⁴⁴

Anledningen till att kolonisering överhuvudtaget uppstår beror på att systemet har inbyggda funktionsbrister vars försök till åtgärdande sker på bekostnad av den kommunikativa rationaliteten i livsvärlden. Resultatet blir föga förvånande kriser i livsvärlden såsom meningslöshet, bristande tilltro till institutioner och kluvna personliga identiteter.⁴⁵

Ett givande exempel i samband med det här resonemanget är när konkurrensen tvingar företag att expandera saker som marknadsföring och reklam. Det här leder till att konsumenterna påverkas genom ändrade föreställningar om behov och identitet. Således har konsumenternas livsvärld också påverkats av systemets ständiga försök till åtgärdande. Effekter av den här samverkan blir enligt Habermas meningslöshet, bristande tilltro till politiska institutioner och identitetskriser.⁴⁶

4.4 Habermas rättsliga teori

Deflem betonar i artikeln "The legal theory of Jürgen Habermas" hur Habermas betraktar rätten som en institutionalisering av normer.⁴⁷ Redovisat påstående innebär att lagen har en strikt normativ dimension även i moderna och högt rationella samhällen. Således finns det enligt Habermas en stark koppling mellan lag och moral. Trots att det moderna kapitalistiska samhället förflyttat sig mot en allt mer instrumentellt rationell grund, med materiell effektivitet i centrum, krävs det att lagen är moraliskt rättfärdig och därmed understödd av befolkningen.⁴⁸

I ljuset av samhällets fördelning mellan system och livsvärld fungerar rätten i det avseendet att den institutionaliserar och möjliggör makt och pengars funktion i sina respektive administrativa och ekonomiska system. Vidare för Habermas resonemanget om en så kallad juridifiering som präglat den rättsliga utvecklingen i moderna välfärdsstater. Med juridifiering menas en successiv ökning av formell och skriven lag, vilket inte minst kan urskiljas vad gäller sociala rättigheter.⁴⁹ Juridifieringen har nämligen möjliggjort en rättslig institutionalisering av sociala rättigheter för att adressera de problem som uppkommer i kapitalistiska samhällen så att enskilda individers grundläggande behov tillgodoses.

⁴⁴ Ibid, s. 287-288.

⁴⁵ Ibid, s. 289.

⁴⁶ Ibid, s. 288.

⁴⁷ Deflem, Mathieu. 2013. "The legal theory of Jürgen Habermas" i Banakar, Reza & Travers, Max (red.) *Law and social theory*, Hart Publishing, 2. Uppl., 2013, s. 81.

⁴⁸ Deflem, Mathieu. "The legal theory of Jürgen Habermas". s. 81.

⁴⁹ Ibid, s. 82.

Välfärdslagstiftningen har sitt ursprung i ökade anspråk från livsvärlden för att klara av systemets dominans i samhället.

Deflem förklarar dock i artikeln hur Habermas urskilt en betydande problematik i takt med utvecklandet av välfärdslagstiftningen. Anspråk på rättigheter måste begäras under väldigt formella omständigheter. Dessa anspråk implementeras enligt Habermas på ett sådant sätt som tillgodoser stora byråkratiska organisationer istället för människorna de berör.⁵⁰ Således blir det en krock mellan rätt och livsvärld.

Problematiken förklaras enligt Habermas genom att rätten karaktäriseras som dualistisk. Resonemanget innebär att rätten dels fungerar som institution där rättsliga normer är i behov av moraliskt rättfärdigande där ett givande exempel är kriminalpolitiken.⁵¹ Rätten fungerar dock även som styrningsmedie i den bemärkelsen att rättslig reglering opererar utifrån en given procedur. Rätten som institution förankras i livsvärlden, medan rätten som styrningsmedie inte behöver vara moraliskt rättfärdigt eftersom den fungerar med utgångspunkt i funktionella nödvändigheter i politiska och ekonomiska system. Rätten som styrningsmedie kan dock också beröra livsvärlden vilket är fallet i välfärdslagstiftningen. Exempelvis behöver familj - och skollag formaliseras och effektiviseras för att möjliggöra juridisk kontroll och byråkratisk intervention. Detta fenomen kan leda till att lagen inte enbart svarar på problem som uppstår i livsvärlden, utan inkräktar även som styrningsmedie på familj och skola vilket isåfall innebär en kolonisering av rätten själv. Med hänvisning till de ekonomiska och politiska systemens ökade inflytande i det kapitalistiska samhället kan lagstiftning omdefinieras och implementeras i termer av den instrumentella rationaliteten.⁵² Deflem konkretiserar påståendet genom exemplet om barn som mot sin vilja omhändertas enligt lagen med risk för att andra tillvägagångssätt inte ens tas i beaktande, effektivitet sker därför på bekostnad av kommunikation och konsensus.⁵³ Exemplet är högst relevant i förhållande till denna studie och fenomenet kommer därför användas som verktyg i analyserandet av domarna.

⁵⁰ Ibid, s. 83.

⁵¹ Ibid, s. 83.

⁵² Ibid, s. 85.

⁵³ Ibid, s. 83.

5. Metod

I följande avsnitt kommer det metodologiska perspektivet redovisas för att klarlägga vilken grund studien kommer att vila på. Därefter kommer material och urval att redogöras för och hur detta har samlats in. Avsnittet följer upp med en grundläggande förklaring för kritisk diskursanalys och konkretiseras sedan ytterligare med Faircloughs tredimensionella modell. Slutligen kommer tillvägagångssättet motiveras och avslutas med överväganden såsom reliabilitet, validitet och etiska överväganden.

5.1 Metodologisk forskningsansats

Robert Agnew skriver i "Towards a unified criminology" om hur kriminologer har två olika utgångspunkter i samlandet av data, vilka grundar sig i olika synsätt kring "verkligheten" och hur världen är utformad.⁵⁴ Kriminologer med en så kallad positivistisk utgångspunkt ser världen som objektiv och mätbar. I kontrast till dessa står konstruktionisterna vilka betraktar världen som socialt konstruerad. Dessa har till skillnad från positivisterna en utgångspunkt om att det finns flera subjektiva verkligheter som motsvarar olika synsätt på hur världen är utformad. För konstruktionister lämpar det sig därför bäst att genomföra kvalitativa intervjuer, dataanalyser och observationer.⁵⁵

Metoden i den här uppsatsen kommer att överensstämma med ett konstruktionistiskt synsätt. Som tidigare nämnt är tanken att med hjälp av Faircloughs diskursanalys kvalitativt analysera ett antal LVU-domar för att bilda mig en uppfattning om i vilken utsträckning barn får komma till uttryck i domstolsförfaranden. Förhoppningen är att identifiera diskursiva praktiker i domarna och hur dessa bidrar till och skapar sociala praktiker, vilket kommer förklaras ytterligare i senare avsnitt.

Antagandet att världen utgörs av flera subjektiva verkligheter grundar sig i uppfattningen om att individer lär sig om och tolkar världen genom sociala interaktioner med andra.⁵⁶

Subjektiva föreställningar hos individer skapas i stor utsträckning utifrån faktorer såsom klass, kön och etnicitet. Individer från samma grupptillhörighet utvecklar liknande föreställningar av världen. Föreställningarna sprider sig nämligen genom samhället och reproduceras i institutioner såsom familj, skola, arbete och politiskt system. Viktigt är det dock att poängtera hur individers subjektiva föreställningar är unika. Grupptillhörighet spelar

⁵⁴ Agnew, Robert. *Towards a unified Criminology*. New York University Press, 2011. s. 167.

⁵⁵ Agnew, s. 168.

⁵⁶ *Ibid*, s. 178.

givetvis en betydlig roll vad gäller hur man uppfattar världen, men hur man väljer att tolka den skiljer sig också från individ till individ.⁵⁷

5.2 *Datainsamling och urval*

Materialet som ligger till grund för studien förankras i ett antal LVU-domar från förvaltningsrätten i Malmö. Närmare bestämt har 10 domar analyserats kvalitativt för att få inblick i vilken utsträckning barn får komma till tals i LVU-mål. Ungefär hälften av domarna har begärts ut genom mailkontakt med förvaltningsrätten. Först skriver man vilket tidsspänn man är intresserad av och vilka lagrum som domarna ska behandla, sedan får man ett dokument skickat till sig där man väljer ut vilka domar man är intresserad av från det valda tidsspänn. De andra domarna har begärts ut genom den juridiska databasen "Karnov" som studenter vid Lunds universitet har tillgång till. Här kan man själv leta och välja ut vilka domar man är intresserad av utan extra kostnad. Även i "Karnov" har endast domar från Malmös förvaltningsrätt valts av ren bekvämlighet. Tanken är nämligen inte att diskurser komparativt ska jämföras mellan olika förvaltningsrätten i landet, därför har endast domar från en förvaltningsrätt begärts ut. Domarna som begärts ut har dessutom varit så färska som möjligt. Samtliga domar kommer från i år mellan mars och april månad.

När det gäller valet av vilka domar som har analyserats har det skett genom ett så kallat bekvämlighetsurval. Enligt Bryman innebär det här att datan som samlats in helt enkelt är det som råkat vara tillgängligt för forskaren.⁵⁸ Bryman tar som exempel en forskare som studerar pedagogik och är intresserad av vilka egenskaper lärare vill se hos sina skolledare. Forskaren i fråga skickar därför ut enkäter till olika grupper lärare vilka också studerar pedagogik på deltid. Sannolikheten att alla enkäter kommer tillbaka är mycket hög men resultaten blir omöjlig att generalisera eftersom det blir svårt att veta vilken population stickprovet är representativt för.⁵⁹ Tanken är alltså att datan man samlar in skall vara tillgänglig för forskaren och "bekvämt" att samla in.

Utöver att urvalet skulle vara tillgängligt och "bekvämt" att samla in fanns en del kriterier för vilka sorters domar som valdes. Eftersom studien är intresserad av barns utsagor i relation till nämnderna och förvaltningsrättens beslut, blev det naturligt att enbart välja domar som behandlar 3 § i LVU. 3 § LVU behandlar nämligen vård som beslutas på grund av den unges eget beteende. Barnen i de här fallen är oftast något äldre och för därför sin egen talan i

⁵⁷ Ibid, s. 179.

⁵⁸ Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB, Stockholm, 2015. 2:7 Uppl. s. 193.

⁵⁹ Bryman, 2015, s. 195.

domstolsförhandlingarna. Domar som behandlar 2 § LVU utslöts därför eftersom beslut om vård tas på grund av brister i hemförhållanden och föräldraskap. I dessa fall är barnen i större utsträckning yngre och får sin talan hörd indirekt genom ställföreträdare och offentliga biträden, vilket inte är intressant i den här studien. Vidare är det föräldrarna som agerar målsägande i domar som behandlar §2 LVU. Som grund för påståendet att domar vilka behandlar 2 § LVU tenderar att beröra yngre barn gjordes ett snabbt experiment. De 10 senaste domarna som berörde 2 § LVU från Malmö förvaltningsrätt kontrollerades snabbt för att komma till slutsatsen om att samtliga barn fick sin talan förd genom ställföreträdare och offentliga biträden.

5.3 Kritisk diskursanalys

Enligt Fairclough i "Analysing discourse: Textual analysis for social research" har kommunikativa händelser såsom texter orsaker, d.v.s faktorer som skapar en viss typ av text och dess egenskaper. Han menar att det finns två krafter som formar texter: sociala praktiker och strukturer å ena sidan och sociala agenter på andra sidan.⁶⁰ I "Critical discourse analysis: the critical study of language" skriver Fairclough att den kritiska utgångspunkten vad gäller diskurser är förhållandet mellan händelser på mikronivå och strukturer på makronivå. Strukturerna både förutsätter och producerar de sociala händelserna på mikronivå.⁶¹ En verbal interaktion eller text är olika former av social praktik vilka förutsätter vad Fairclough löst kallar för strukturer. Exempel på sådana strukturer kan vara normer, språkanvändning och olika sorters sociala strukturer. Han är dock noga med att betona hur dessa strukturer inte bara förutsätter handling, de är nämligen också produkter av handling vilket med andra ord innebär att handlingar även reproducerar strukturer.

Kritisk diskursanalys handlar därför enligt Fairclough om att hitta samband mellan diskursiva handlingar, händelser och texter å ena sidan och bredare sociala och kulturella strukturer å andra sidan. Detta bör leda en närmare frågan kring hur sambandet mellan diskurs och samhälle upprätthåller en viss maktordning eller hegemoni, vilket är det kritiska momentet i diskursanalysen.⁶² Enligt Jörgensen och Philips är syftet att bidra till mer likvärdiga maktförhållanden i samhället som helhet genom social förändring.⁶³ Bergström och Boréus skriver i "Textens mening och makt" om hur det i grunden finns en medvetenhet om språkets

⁶⁰ Fairclough, Norman. *Analyzing Discourse: Textual analysis for social research*. MPG Books Ltd, Bodmin. 2003. s. 22.

⁶¹ Fairclough, Norman. *Critical Discourse Analysis*. Pearson Education, New York. 2010. 2. Uppl. s. 31

⁶² Fairclough, 2010. s. 93.

⁶³ Jörgensen Winther, Marianne & Philips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur AB, Lund. 2000. 1:20 Uppl. s. 69.

uttryckliga tvingande karaktär när det gäller kritisk diskursanalys. De hänvisar till Steven Lukes resonemang kring diskursiv makt som han även kallar maktens tredje dimension, eller makten över tanken.⁶⁴ Att analysera hur diskurser används för att etablera och reproducera rådande maktstrukturer är därför en essentiell angelägenhet i kritisk diskursanalys.

Vidare sammanfattar dem Faircloughs angreppssätt för kritisk diskursanalys på följande sätt. Det är en diskursanalys som är textorienterad inom den så kallade lingvistik eller språkvetenskapen. Det är en makrosociologisk undersökning av sociala praktiker. Det är även en mikrosociologisk analys där vardagen ses som något individer själva producerar genom gemensamma normativa procedurer.⁶⁵ Textanalysen används således för att få insikt i hur diskursiva processer kartläggs lingvistiskt i specifika texter.

Koppling till Habermas teoretiska resonemang om system och livsvärld blir därför naturlig i det avseendet att Fairclough lägger stor vikt vid diskursiva handlingar, texter och händelser i sin metodologi för att förstå dess koppling till den sociala verkligheten och samhället. Den mikrosociologiska aspekten av hans analys är därför på många vis lik Habermas resonemang kring de handlingssystem som är underkastade livsvärlden, eftersom fokus ligger på individernas ömsesidiga kommunikation och förståelse i konstruktionen av verklighet och meningsskapande.

5.4 Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys

Vad gäller själva tillvägagångssättet för Faircloughs kritiska diskursanalys görs det här bäst i tre steg. Först ska den diskursiva praktiken och texten analyseras. När dessa dimensioner sedan har bearbetats bör en ställa dem i relation till den bredare sociala praktiken. Om man lyckas med en sådan koppling har en förhoppningsvis också kommit fram till någon form av slutsats, exempelvis huruvida den diskursiva praktiken reproducerar diskursordningen och bidrar till att bevara rådande sociala strukturer på området.

Som tidigare nämnt bör en inleda med att undersöka den diskursiva praktiken och texten som text. Vad gäller diskursiv praktik är det intressant att veta på vilket sätt texten är producerad och hur den konsumeras. Fairclough tar ideligen en språklig utgångspunkt i texterna och

⁶⁴ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB, Lund. 2012. 3:9 Uppl. s. 400.

⁶⁵ Jörgensen Winther, Marianne & Philips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur AB, Lund. 2000. 1:20 Uppl. s. 71.

eftersträvar att kartlägga vilka diskurser och genrer de bygger på.⁶⁶ Diskurser kan även identifieras genom vilka genrer de ingår i som konstituerar en bestämd social praktik, exempelvis en intervjugenrer eller reklamgenrer.⁶⁷ Kan en exempelvis identifiera flertalet diskurser i texten vilket innebär hög grad av interdiskursivitet och förändring, eller marginell interdiskursivitet vilket istället betyder reproduktion av det bestående. I "Diskursteori som teori och metod" har Jörgensen och Philips erhållit två platsannonser som Fairclough gjort analys på, annonserna är från Sheffield City Polytechnic och University of Newcastle upon Tyne.⁶⁸ I samband med annonsen från Sheffield City Polytechnic förklarar Jörgensen och Philips att hög grad av interdiskursivitet förekommer. Detta eftersom traditionella diskurser spåds ut med olika promotionsdiskurser såsom varureklamsdiskurs, reklamdiskurs och samtalsdiskurs. Jörgensen och Philips ställer den här annonsen i kontrast till Newcastle annonsen som istället har marginell grad av interdiskursivitet där diskurser av akademisk karaktär produceras konventionellt.⁶⁹

Den andra dimensionen som bör analyseras innan man intresserar sig för den bredare sociala praktiken är textens egenskaper. Jörgensen och Philips menar att Fairclough särskild betonar två grammatiska element i det här avseendet, nämligen transitivitet och modalitet.⁷⁰

Transitivitet förklaras genom hur författaren eller talaren använder sig av subjekt och objekt i relation till händelser. En är därför intresserad av att titta på hur texten framställs och vilka ideologiska konsekvenser det här kan ha. Använder man exempelvis passiv form i satsen och utelämnar agenten för att dölja denne? I meningen "50 sjuksköterskor avskedades igår" använder man passiv form och utelämnar därmed agenten. Således bygger man upp texten på ett sådant sätt att avskedandet av sjuksköterskorna bara skedde utan att någon agent kan stå till ansvar för det. En annan form av transitivitet är att man betonar subjektet och därmed knyter aktören till händelsen på ett tydligt sätt. Detta är inte ovanligt i situationer där talaren eller författaren ämnar måla upp en bild av aktören, antingen en positiv eller negativ sådan, i exempelvis en argumentation. I fallet med sjuksköterskorna hade det därmed blivit "Personalchefen på sjukhuset avskedade sjuksköterskorna med omedelbar verkan".⁷¹

⁶⁶ Jörgensen & Phillips, 2000. s. 86.

⁶⁷ Ibid, s.73.

⁶⁸ Ibid, s. 85

⁶⁹ Ibid, s. 86.

⁷⁰ Ibid, s. 87.

⁷¹ Ibid, s. 87.

Ytterligare ett viktigt redskap vid analys av textens utformning är modalitet. Fairclough förklarar i "Analysing discourse: textual analysis for social research" att modalitet innebär talarens bedömning av möjligheter eller skyldigheter involverade i vad denne säger.⁷² Med andra ord innebär det talaren eller författarens ståndpunkt och instämmande i en sats. Detta kan exempelvis vara ens förhållning till sanningen. Modalitet innebär därför hur talaren eller författaren identifierar sig själv i relation till de man interagerar med. I den här studien kommer således modaliteten hos förvaltningsrätten och nämnderna i förhållande till barnen i rättsfallen undersökas. Jörgensen och Philips förklarar exempelvis hur massmedier tenderar att använda sig av kategoriska och objektiva modaliteter för att framstå som mer trovärdiga i sina utsagor. Exempelvis "den är farlig" istället för "vi anser att den är farlig".⁷³

Avslutningsvis är det med hänsyn till Faircloughs metodologi också tid för att ställa textens egenskaper och diskursiv praktik i förhållande till den bredare sociala praktiken, således får en tillgång till den tredje dimensionen i Faircloughs modell. Det handlar således om att försöka kartlägga de sociala och kulturella relationer och strukturer som ger utrymme för den diskursiva praktiken. Det handlar exempelvis om ekonomiska och institutionella premisser som möjliggör den diskursiva praktiken i fråga (Jörgensen och Philips, s. 90). Något som är viktigt att poängtera i detta steg är att annan relevant teori bör inkluderas eftersom dessa frågor inte kan besvaras med enbart diskursanalys som redskap. Som tidigare nämnt är tanken att Habermas resonemang om systemets kolonisering av livsvärld skall användas som teoretiskt ramverk i studien. Det är därför framförallt i det här avseendet som Habermas kommer att användas för att bistå analysen mellan diskursiv praktik och den bredare sociala praktiken. Som tidigare redogjort för lägger både Fairclough och Habermas stor vikt vid diskurser, kommunikation och ömsesidighet för att förstå samhället och det sociala livet och passar således bra tillsammans. Enligt Jörgensen och Philips är det i det här steget en vanligtvis erhåller sina slutliga konklusioner. Reproducerar exempelvis den diskursiva praktiken diskursordningen och bidrar till bestående sociala strukturer? Eller förändras diskursordningen så att det också skapas strukturella förändringar.⁷⁴

⁷²Fairclough, Norman. *Analyzing Discourse: Textual analysis for social research*. MPG Books Ltd, Bodmin. 2003, s. 165.

⁷³Jörgensen Winther, Marianne & Philips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur AB, Lund. 2000. 1:20 Uppl. s. 88.

⁷⁴Jörgensen & Philips, 2000, s. 91.

5.5 Tillvägagångssätt

Som tidigare nämnt är tanken att analysera LVU-domar och i vilken utsträckning barn med sina utsagor påverkar de beslut som fattas. Med förankring i Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys kommer det här genomföras i två steg.

Första steget i processen är att kvalitativt analysera de tio domar som valts. Vad som är intressant att analysera med förankring i metodval och frågeställning är relationen mellan förvaltningsrätten och socialnämnden å ena sidan, och barnet i fråga å andra sidan. Frågor en bör ställa sig är hur dialogen i domarna är utformade, interaktionell kontroll vilket innebär förhållandet mellan talare och givetvis i vilken utsträckning barns upplevelser och känslor tas hänsyn till i samband med den slutliga domen. Kartläggning av diskurser, diskursordningar och textens egenskaper med verktygen modalitet och transkriptivitet är således första steget i analysen.

Nästa steg i processen blir att koppla de diskurser och egenskaper i texten man identifierat till den bredare sociala praktiken. Som tidigare nämnt bör man enligt Fairclough ta hjälp av relevant teori för att ta sig an det här steget i processen. I den här studien kommer Habermas teoretiska resonemang om system och livsvärld användas för just kopplingen till den bredare sociala praktiken. Tanken är därför att förklara hur egenskaper i texten och diskursiva praktiker reproducerar eller reproducerar rådande sociala strukturer med hjälp av Habermas teoretiska utgångspunkt.

5.6 Reliabilitet och Validitet

Med förankring i den tidigare nämnda konstruktionistiska utgångspunkten, vilken innefattar ett antagande om att det finns flera subjektiva verkligheter, bör nämnas att den här studiens reliabilitet riskerar att brista. Anledningen till det här påståendet är för att kritisk diskursanalys framförallt är en tolkande analys. Intersubjektiviteten kan därför bli problematisk eftersom att det är forskarens subjektiva tolkning som står i centrum för metoden. Om bearbetning av materialet är subjektiv, hur ska då samma studie kunna återskapas av en annan forskare? Bergström och Boréus skriver dock i "textens mening och makt" om att man som forskare tjänar på att tydligt förklara hur man kommit fram till ett resultat, således utvecklar man en god intersubjektivitet⁷⁵. Desto mer stringent man är i förklarandet av undersökningen, desto lättare blir det för andra forskare att nå liknande

⁷⁵ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB, Lund. 2012. 3:9 Uppl. s. 406.

resultat. Ytterst viktigt är det därför för forskaren vid diskursanalys att betona hur diskurser kan förstås intersubjektivt, inte hur man själv tolkar dem.

Vad gäller validiteten, vilket handlar om huruvida man mäter det som avses mäta, måste en först ställa sig frågan om vilket maktperspektiv man utgår från i diskursanalysen. Utgår man från Fairclough och ser på makt som diskursivt där språk och text utgör studiematerialet, blir det enligt Bergström och Boréus mer genomskinligt då man följer lingvistiskt etablerade regler.⁷⁶ Problematiskt blir det dock när en ska koppla den diskursiva praktiken till den bredare sociala praktiken. Här blir det enligt Bergström och Boréus ett slags “sunt förnuft-resonemang”, vilket är förståeligt med tanke på hur Fairclough betonade att en behöver ta hjälp av relevanta teorier för det här steget i analysen. Hur kan man mäta det som avses mätas om man baserat på sunt förnuft väljer ut relevanta teorier för analys? Resonemanget som Bergström och Boréus för är givetvis berättigat, men hur bör en annars gå till väga för att koppla ihop diskursiva praktiker med den bredare sociala praktiken och undersöka eventuella maktstrukturer? För att studera det mycket vaga begreppet makt krävs en tydlig teoretisk utgångspunkt.

5.7 Etiska överväganden

De domar som har behandlats är offentliga handlingar från förvaltningsrätten vilket innebär att de är fullt tillgängliga för allmänheten. Domarna berör dock känsliga beslut om barns framtid och bör därför analyseras med personernas integritet i åtanke. De ungas namn har valts att inte redogöras för eftersom det inte fyllde någon funktion för syftet med studien. Således har namnen ersatts med bokstäver istället.

⁷⁶ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB, Lund. 2012. 3:9 Uppl. s. 407.

6. Resultat

I följande avsnitt kommer en kort sammanfattning av valda rättsfall från förvaltningsrätten i Malmö att redogöras för. Sammanfattningarna kommer att disponeras på ett sådant sätt att läsaren får insikt i varför nämnderna ansökt om tvångsvård för barnet, hur barnet i fråga ställer sig till ansökan och slutligen förvaltningsrättens bedömning.

6.1 Rättsfall 1

I det första rättsfallet som analyserats har arbetsmarknads och socialnämnden i Malmö ansökt om att A ska beredas vård med stöd av §1 och §3 LVU.⁷⁷ Beslutet har förankring i uppfattningen om att A har ett drogmissbruk som eskalerat trots insatser. Han missbrukar sin skolgång, har oregelbundna rutiner och mår psykiskt dåligt. Nämnden anser att han behöver bli drogfri, få en aktiv skolgång och skapa relationer som är meningsfyllda. Vidare anser nämnden att A's samtycke är allvarligt menar, dock inte tillförlitligt eftersom han inte har stabilitet i sitt mående.

A anser själv att ansökan inte ska bifallas. Han medger att ett vårdbehov behövs men att detta kan ske på frivillig väg. Han har förstått att han behövde åka tillbaka till den placering han tidigare avvikit från och gjorde det här frivilligt. A anser att personalen får bedöma huruvida han behöver stanna längre och är öppen för att flytta till en annan placering om det skulle vara nödvändigt.

Förvaltningsrätten gör bedömningen att det behövs kraftfulla åtgärder för att bryta A's destruktiva beteende. Även om han samtyckt till föreslagen vård och kommit till insikt med hans behov har han ytterst svårt att stå emot droger enligt utredningen. Därför anser förvaltningsrätten att det finns risk för att samtycket kan återkallas av A, vilket innebär att behövlig vård inte kan ske frivilligt. Därför beviljar förvaltningsrätten arbetsmarknads- och socialnämndens ansökan om att Mahmoud ska beredas vård enligt §1 och §3 enligt LVU.

6.2 Rättsfall 2

I ett annat rättsfall från Förvaltningsrätten i Malmö har anmälan gjorts av en ledamot från Malmös arbetsmarknad och socialnämnd om att B ska beredas vård med stöd av §1 och §3 enligt LVU.⁷⁸ B har nämligen sedan länge haft ett normbrytande beteende och särskild svårt för koncentration. Han har lämnat flertalet positiva drogtester och är utöver det här misstänkt för narkotikaförsäljning. B har även omhändertagits av polis vid tre tillfällen. Nämnden anser

⁷⁷ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 2183–18.

⁷⁸ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 1109–18.

således att B har ett omfattande behov av stöd och behöver placeras utanför hemmet i en strukturerad miljö för att bryta missbruket.

B själv anser att han är i behov av vård men att det kan ske på frivillig väg, han bestrider därför bifall till ansökan. Han har kommit till insikt med riskerna för hans handlande och anser därför att hans samtycke är tillförlitligt. Nämndens utredning ger för övrigt en felaktig bild av honom.

I förvaltningsrätten bedömning görs gällande att samtliga parter är överens om att B utsätter sin hälsa och utveckling för skada och att han är i behov av vård. Dock antas det att den behövliga vården inte kan ges med B's samtycke för att LVU-vård ska beslutas. B har dock gjort klart att det finns förutsättningar för frivillig vård. Förvaltningsrätten gör dock bedömningen att hans samtycke inte är tillförlitligt eftersom han tidigare visat sig vara negativ till frivilliga insatser och uttryckt en banal inställning till sitt missbruk. Förvaltningsrätten anser därför att vård inte kan ges på frivillig väg och förutsättningarna för tvångsvård enligt §1 och §3 LVU är uppfyllda.

6.3 Rättsfall 3

Det tredje rättsfallet som lästs inleddes genom att ordförande i Åstorps kommuns socialnämnd beslutade att omedelbart omhänderta C med stöd av §1, §3 och §6 paragrafen LVU.⁷⁹

Nämnden yrkar i sitt stöd för ansökan att C varit placerad i HVB-hem såväl som familjehem sedan han kom till Åstorp 2015. Han är aggressiv och hamnar lätt i konflikt i vilka han saknar insikt avseende sin roll i de konflikter han hamnat i. Han är även frånvarande från skolundervisningen och har en okänd vänskapskrets. De frivilliga insatser för vård har inte kunnat genomföras eftersom han dragit tillbaka till samtycke. Nämnden anser att om han inte får stöd för att lugna sig själv och lära sig hantera meningsskiljaktigheter på ett lämpligt sätt riskerar han att skada sig själv och andra i sin omgivning.

C anser själv att ansökan ska avslås och att det helt enkelt inte stämmer att han har hotat familjen under sin familjeplacering. Han har inte heller hög skolfrånvaro, utan det här beror på att han var ny på skolan och lärarna gav honom frånvaro eftersom de inte kände igen honom. Hans beteende är bara omoget och obetänksamt, inte socialt nedbrytande. Det finns inga konkreta händelser som visar på att hans hälsa eller utveckling riskerar att skadas. Han har inte ett vårdbehov.

⁷⁹ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 724–18.

Förvaltningsrätten anser att det i nämndens utredning finns belägg för att C under en längre tid har uppvisat ett aggressivt och utåtagerande beteende som resulterar i konflikter både i skolan och hemmet. Utredningen visar att C inte kunnat upprätthålla fungerande relationer med personer som han bott med eller umgått med i skolan. Beteendet har resulterat i icke-fungerande skolgång och flertalet byten av hem. Förvaltningsrätten gör därför bedömningen att hans beteende är socialt nedbrytande och att vård enligt LVU §3 kan aktualiseras.

6.4 Rättsfall 4

Vad gäller rättsfallet som berör D inleddes detta genom att ordförande i sociala utskottet i Helsingborg beslutade om att omedelbart omhänderta D med stöd av §6 LVU och socialnämnden ansöker nu om att han ska beredas vård med stöd av §1 och §3 LVU.⁸⁰ Socialnämnden anser att D's hälsa och utveckling riskerar att skadas på grund av allmänt socialt nedbrytande beteende och missbruk. Han har förrymd flertalet gånger och när han hittats testats positiv för cannabis och tramadol. Han har för övrigt en mycket bristande skolgång och är misstänkt för flertalet brott såsom misshandel, stöld och övergrepp i rättsak. D har varit frivilligt placerad tidigare vilket inte har fungerat då han avvikit upprepade gånger.

Enligt D själv bestrider bifall till ansökan men förnekar inte att ett missbruksproblem föreligger vilket ligger till grund för hans nedbrytande beteende. Anledningen till att han hamnade i missbruk berodde på umgänge med fel kompisar som hade dåligt inflytande över honom. Han är dock fast besluten att bryta med det här umgänget och bo ensam i familjehem. I nuläget är han inte i behov av vård utan har varit ren en längre period och känner sig frisk.

Förvaltningsrätten gör bedömningen att vård på frivillig väg inte kan beredas eftersom D vid upprepade tillfällen avstått från nödvändiga insatser. Även om han anför att han nu är fri från drogbruk anser förvaltningsrätten att missbruket pågått under en lång tid och att han har bristande insikt i sin problematik. Han är misstänkt för brottslig verksamhet, missköter sin skolgång och sin fysiska hälsa vilket således betraktas som socialt nedbrytande beteende. Förutsättningarna för att bereda D vård enligt LVU §1 och §3 är därmed uppfyllda.

⁸⁰ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 11027–17.

6.5 Rättsfall 5

Ytterligare ett rättsfall som analyserats grundar sig i hur arbetsmarknads- och socialnämnden i Malmö beslutade om att omhänderta E med omedelbar verkan enligt §6 LVU. Nu ansöker nämnden om att E ska beredas tvångsvård enligt §1 och §3 LVU.⁸¹

E bestrider bifallet då han anser att tvångsvård är mentalt belastande för honom. Han vill antingen vara kvar i sitt nuvarande boende eller flytta hem till sin pappa. Han erkänner att han slår sönder saker, men menar samtidigt att han måste ta ut sin frustration på någonting. Han förnekar inte heller att han brukat marijuana och hasch. Det kan dock inte betraktas som missbruk eftersom han enbart gjort det enstaka tillfällen. Han kopplar sitt aggressiva beteende till diagnoser och anser därför inte att han kan beredas tvångsvård, eftersom psykisk funktionsnedsättning inte betraktas som tillräcklig grund för tvångsvård enligt LVU.

Vad gäller förvaltningsrättens bedömning så är kärnan i målet om E anses ha ett sådant missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende som innebär att han utsätter sin utveckling eller hälsa för påtaglig risk. Förvaltningsrätten i Malmö anser att så obestridligen är fallet eftersom E uppvisat allvarliga raseriutbrott som lett till en ohållbar situation både i skolan och hemmet. Han har även visat självskadebeteende.

Förvaltningsrätten har därför gjort bedömningen att E's beteende betraktas som avvikande från samhällets grundläggande normer och klassas därför som socialt nedbrytande beteende. Vidare görs även bedömningen att den vård som E är i behov av inte kan genomföras frivilligen och därför finns ett behov av tvångsvård enligt LVU.

6.6 Rättsfall 6

Nästkommande analyserad dom består i hur ordförande i barn- och familjenämnden i Eslövs kommun beslutade att omedelbart omhänderta F med stöd av §6 LVU. Nu ansöker nämnden om att han ska beredas vård enligt §1 och §3 LVU.⁸² Anmälan görs med förankring i F's beteende som utgör en påtaglig risk för hans hälsa och utveckling. Han umgås nämligen i kriminella kretsar, ägnar sig åt kriminellt beteende och missbrukar beroendeframkallande medel. I december 2017 placerades han på KABIT men har inte visat några tecken på förbättring. F är för övrigt avstängd från skolan. Nämnden anser inte att hans samtycke är tillförlitligt då han har en liberal syn på droger och kriminalitet.

⁸¹ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 2387–18.

⁸² Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 2244–18.

F själv anser att hans beteende är en produkt av ett par utlösande faktorer såsom avstängning från skolan, relationsproblem och att han slutade ta sina mediciner. Han bestrider därför bifall till nämndens ansökan om att han ska omhändertas. F har dock nu kommit till insikt med sina problem och är inställd på förändring. Han vill fortsätta studera på gymnasiet och vill sluta med droger eftersom han inser vilken negativ påverkan det har på hans beteende. Han anser vidare att behövlig vård kan ges på frivillig väg i hemmet.

Förvaltningsrätten hänvisar i sin bedömning till utredningen om att F har haft ett eskalerande missbruk av droger och att han är misstänkt för flertalet brott. Vidare framgår det i utredningen att F har en bristande insikt i sin problematik och en liberal syn på narkotika. Det framgår vidare att F inte varit samarbetsvillig i samband med de frivilliga insatser som gjorts för att förbättra hans beteende. Därmed finner förvaltningsrätten att F utsätter sin hälsa och utveckling för påtaglig risk och att det föreligger ett vårdbehov enligt §3 LVU. Insatserna kan inte göras på frivillig väg och förvaltningsrätten bifaller därmed nämndens ansökan om att Ivan ska begäras vård enligt §1 och §3 LVU.

6.7 Rättsfall 7

Vad gäller rättsfallet G förankras detta i Socialnämnden i Lommas ansökan om att G ska beredas vård enligt §1 och §3 LVU.⁸³ G har nämligen varit aktuell hos socialtjänsten i Lomma i olika former sedan 2004. Sedan tidiga tonår har han uppvisat ett självdestruktivt beteende med missbruk av narkotika och druckit mycket alkohol. Han har under många år lidit av depression och ångest vilken han dämpar genom bruk av cannabis. Sedan han fyllde 18 år har hans beteende försämrats och han samarbetar inte längre med socialtjänst som han tidigare gjort. Hans samtycke bedöms inte som tillförlitligt trots att han tidigare samtyckt till stöd i olika former och har insikt i sin problematik. Han förmås inte hålla fast vid gynnsamma beslut över en varaktig tidsperiod.

G själv medger ansökan men anser inte att han uppfyller kriterierna för brottslig verksamhet. Han medger dock brottslig verksamhet vad gäller narkotikamissbruk. Den grova misshandeln han är åtalad för har han gjort en motanmälan på.

Förvaltningsrätten har i sin bedömning ansett att G utsätter sin hälsa och utveckling för risk för skada genom återkommande missbruk av beroendeframkallande medel och sitt socialt nedbrytande beteende. Enligt förvaltningsrätten framgår det av utredningen att G saknar

⁸³ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 1631–18.

förmåga att skydda sig själv från skadliga beteenden och miljöer. Eftersom hans samtycke mot bakgrund av tidigare ågeranden inte anses tillräckligt för att säkerställa nödvändig vård över tid, finner förvaltningsrätten att vård med stöd av §1 och §3 föreligger.

6.8 Rättsfall 8

I följande dom är det återigen arbetsmarknads och socialnämnden i Malmö kommun som ansöker om att den unge H ska beredas vård med stöd av §1 och §3 enligt LVU.⁸⁴ Nämnden anser nämligen att H uppvisat ett socialt nedbrytande beteende eftersom hon bland annat varit försvunnen i 10 veckor från hemmet. Det har inte gått att säkerställa var hon befunnit sig när hon inte setts på det jourhem hon blivit placerad på av socialtjänsten. Hon har under den här tiden befunnit sig med två män som ansetts vara olämpliga för hennes utveckling och hälsa.

Bestrider bifallet gör dock H då hon anser att det har gått bra på den nuvarande placeringen och kommit till insikt med att hon behöver stöd, i form av exempelvis en kontaktperson. Hon har brutit kontakten med sin före detta pojkvän som påverkade henne mycket negativt, hon kommer inte heller att försöka återuppta kontakten med honom nu. Slutligen yrkar H att hon skulle vilja bli frivilligt placerad på HVB-hem och flytta hem till sin mamma på sikt.

Förvaltningsrätten anser att H's beteende kan klassas som socialt nedbrytande beteende enligt §3 LVU. Det står vidare klart att H är i behov av vård för att bryta det här beteendet. Även om H på senare tid visat förbättring beteendemässigt så har det här endast skett nyligen. Tidigare frivilliga insatser har inte fungerat och H's föräldrar anser också att vård inte kan ske på frivillig väg. Förvaltningsrätten har i det här fallet därför också kommit till insikt med att vård inte kan ske på frivillig väg och förutsättningarna för vård enligt LVU är därför uppfyllda med stöd av §1 och §3 i lagen. Detta för att garantera att den positiva utveckling som hittills skett inte avbryts.

6.9 Rättsfall 9

Förvaltningsrätten i Malmö har även behandlat ett rättsfall som grundar sig i Landskrona kommuns individ - och familjenämnd, vilka ansökt om att den unga I ska beredas vård med stöd av §1 och §3 LVU.⁸⁵ I är nämligen för tillfället placerad i ett så kallat jourfamiljehem i väntan på placering för beständig vård i familjehem. Hon har dock avvikit för flera tillfällen och har enligt nämnden utsatt sin hälsa och utveckling för risk för skada. Hon har åkt runt på

⁸⁴ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 952–18.

⁸⁵ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 1522–18.

bussar och tåg i Malmö under nätterna och vistats hos många olika bekanta. Hennes vänskapskrets består av individer som har problem med missbruk och kriminalitet. Nämnden finner därför att I på grund av sitt vagabonderande och socialt nedbrytande beteende är i behov av vård. Dessvärre kan inte den här vården genomföras frivilligt eftersom hon inte tagit tidigare placeringar i jourfamiljer och nätverkshem på allvar.

I själv anser att hon har ett vårdbehov men att den kan genomföras med samtycke. Hon bestrider således bifall till ansökan. När hon var försvunnen vistades hon inte i destruktiva miljöer, utan med nära vänner. Anledningen till att hon försvinner är för att må bättre i stunden, hon har haft en rörig situation det senaste året och mår dåligt över det. Det finns inget som tyder på att hon inte samarbetat under hennes tidigare placeringar. I är för övrigt helt övertygad om att hon vill förändra sin situation och förbättras.

Förvaltningsrätten har med förankring i nämndens utredning förstått att I avvikit, vagabonderat och befunnit sig i miljöer där droger förekommit. Anledningen till att hon avviker är för att hon mår bra i stunden av att träffa sina vänner. Dessvärre har hon testats positiv för cannabis två gånger och är dömd för ringa narkotikabrott. Förvaltningsrätten gör därmed bedömningen att I till följd av sitt socialt nedbrytande beteende sätter hennes hälsa och utveckling för risk och att hon är i behov av vård. Vården kan inte beredas med samtycke och måste därför ges med stöd för LVU.

6.10 Rättsfall 10

Den sista och tionde domen som analyserats grundar sig i att Höganäs kommuns socialnämnd ansökt om att den unge J ska beredas vård med stöd av §1 och §3 LVU.⁸⁶ Som grund för ansökan påstår nämnden att han visat en nedåtgående utveckling med misstanke om kriminellt beteende och droger. Efter en hotsituation på ett HVB-hem i Torekov blev han placerad på ett annat hem som slutade i misstanke om grovt rån, olaga hot och misshandel. Nämnden anser att han har ett gränslöst utåtagerande beteende där han utsätter andra och sig själv för risk. I ena stunden kan han vara social och trevlig för att sedan slå och sparka i väggar när han inte får sin vilja igenom. Hans normbrytande beteende tyder därför på att han är i behov av vård enligt 3 § LVU.

J bestrider bifall till ansökan och anser att förutsättningarna för vård inte föreligger. Han erkänner dock att det finns problem och har därför ansökt om att få träffa en psykolog eller

⁸⁶ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 693–18.

samtalskontakt, dock utan framgång. Grunden för sin problematik menar han beror på de övergrepp han blev utsatt för som ung. Eftersom han är asylsökande från Marocko bidrar även stressen om beslut till uppehållstillstånd till hans beteende. Han betonar att han vill leva ett vanligt liv, skaffa ett jobb och lära sig språket i framtiden. Han anser därför att den vård han är i behov av kan ske på frivillig väg då han kommit till insikt med sin problematik nu.

Förvaltningsrätten anser att J's socialt nedbrytande beteende riskerar att skada hans hälsa och utveckling. Detta med särskilt hänseende i att han löper risk att gå miste om utbildningsmöjligheter och hamna utanför samhället. Att vara ensam underårig utan föräldrar som kan vägleda honom gör honom extra utsatt då han saknar struktur och stabilitet i sin vardag. De brottsutredningar som pågår till följd av hans beteende riskerar att han hamnar i belastningsregistret vilket ytterligare försvårar hans livsutsikter. Eftersom J's beteende präglas av impulsivitet och att tidigare insatser inte fungerat kan hans samtycke inte betraktas som tillförlitligt. Han behöver en lång och oavbruten vårdplan, således bifaller förvaltningsrätten nämndens ansökan om att han ska beredas vård med stöd av LVU.

7. *Analys*

Följande avsnitt kommer att disponeras genom att först identifiera diskurser, genrer och huruvida det föreligger hög eller låg grad av diskursivitet. På så sätt konkretiseras textens produktions - och konsumtionsprocess. Vidare kommer domslutens textliga egenskaper analyseras med hjälp av Faircloughs metodologiska verktyg såsom transitivitet och modalitet. Slutligen kommer dessa dimensioner ställas i relation till den bredare sociala praktiken där Habermas teoretiska ramverk används som verktyg.

Vad gäller texten i domarna produceras denna genom formell och akademisk svenska. Tydligt är det också i domarna att de konstituerar en bestämd juridisk social praktik, d.v.s en juridisk genre. Det finns nämligen ingen större variation i diskurserna vilket tyder på låg interdiskursivitet och reproduktion av det bestående. Domarna produceras och konsumeras således på ett sätt som överensstämmer med den juridiska praktiken.

7.1 *Transitivitet*

En kan med förankring i domarna utesluta att domstolen använt sig av en form av transitivitet, d.v.s. hur författaren använder subjekt och objekt i förhållande till händelser, som underminerar aktörskap och därmed får subjektet att försvinna. Det framgår nämligen väldigt tydligt att domstolen får det i domarna att framstå som att både nämnderna och förvaltningsrätten subjektivierar barnet i fråga genom att ta upp exempel på nedbrytande beteende och koppla detta direkt till barnet. Transitiviteten i domarnas text är därmed uppbyggd på så sätt att subjekten tydligt kopplas till händelserna. Exempelvis framstår det i texten att socialnämnden i Lomma vad gäller ärendet G tar upp att *“han umgås i kriminella kretsar, ägnar sig åt kriminellt beteende och missbrukar beroendeframkallande medel”*.⁸⁷ Det framstår även som att socialnämnden i Landskrona också är väldigt tydliga med att knyta I's aktörskap till hennes destruktiva beteende genom att *“hon har åkt runt på bussar och tåg i Malmö under nätterna och vistats hos många olika bekanta. Hennes vänskapskrets består av individer som har problem med missbruk och kriminalitet.”*⁸⁸ Förvaltningsrätten hänvisar i sin slutliga bedömning i texten till B vars *“beteende präglas av impulsivitet”*⁸⁹ som grund för beslut om tvångsvård. Genom att tydligt koppla aktörskap till barnens beteende och antydda egenskaper skapar domstolen också mer trovärdighet i sina argument när de betonar att ett vårdbehov föreligger.

⁸⁷ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 1631–18.

⁸⁸ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 1522–18.

⁸⁹ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 1109–18.

7.2 Modalitet

På tal om viljan att utstråla trovärdighet bör även modaliteten i domarna diskuteras.

Modaliteten, d.v.s. talarens eller författarens grad av medhåll och hur man identifierar sig själv i relation till de man interagerar med, är i domarna präglad av objektiv sanningsmodalitet. Det här innebär att talaren, eller i detta fall den som producerar texten, fullständigt instämmer i sina påståenden. Det är tydligt i texten att socialnämnden i sin ansökan och förvaltningsrätten i sin bedömning lägger upp sina argument genom diskurser som präglas av att "vi vet vad som är bäst för det här barnet i fråga". Domarna får det att verka som att förvaltningsrätten har en väldigt bestämd uppfattning om vilka beteenden som anses utgöra risk för skada på barnets hälsa och utveckling. Drogmisbruk, vagabonderande och umgänge i kriminella kretsar utgör sådana här "risker".

Barnens egna upplevelser och känslor kring sina respektive beteenden får inte mycket utrymme i domsluten. Exempelvis skriver domstolen om att socialnämnden i domen betonat att det i fallet F "*Framgår i utredningen att F har en bristande insikt i sin problematik och en liberal syn på narkotika. Det framgår vidare att F inte varit samarbetsvillig i samband med de frivilliga insatser som gjorts för att förbättra hans beteende. Därmed finner förvaltningsrätten att F utsätter sin hälsa och utveckling för påtaglig risk och att det föreligger ett vårdbehov enligt §3 LVU.*"⁹⁰ Förvaltningsrättens påstådda belegg för att F ska beredas vård framställs som väldigt objektivt och därmed också sanningsenligt, vilket givetvis är viktigt för en myndighet som tar så känsliga beslut. Att domstolen får det att framstå som att förvaltningsrätten fullständigt hänvisat till nämndernas utredningar och framställa den informationen som objektivt riktig, får en att undra över barnets involvering i framställningen av dess beteende och hur dialogen parterna emellan förts i verkligheten. Problematiskt blir det att objektivt bedöma ett beteende som destruktivt utan att involvera faktorer som orsaker bakom och barnens egna upplevelser och känslor.

Som grund för beslutet att C ska beredas vård enligt LVU hänvisar förvaltningsrätten i texten till att "*Han är aggressiv och hamnar lätt i konflikt i vilka han saknar insikt avseende sin roll i de konflikter han hamnat i. Han är även frånvarande från skolundervisningen och har en okänd vänskapskrets*".⁹¹ Återigen målas barnets beteende upp som ett objektivt konstaterande vilket lämnar en att undra om frågor såsom vad det innebär att "sakna insikt avseende sin roll i konflikter" och vad en "okänd vänskapskrets" betyder. Vad gäller fallet C har han i sin

⁹⁰ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 2244–18.

⁹¹ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 724–18.

utsaga hänvisat till att han numera är drogfri, trots detta får texten i domen det att framstå som att förvaltningsrätten gjort bedömningen att *”Vård på frivillig väg inte kan beredas eftersom C vid upprepade tillfällen avstått från nödvändiga insatser. Även om han anför att han nu är fri från drogbruk anser förvaltningsrätten att missbruket pågått under en lång tid och att han har bristande insikt i sin problematik.”*⁹² Återigen lägger förvaltningsrätten i texten upp argumenten som sanningar och konstaterar att vård inte kan ske på frivillig väg för C, även om han försökt bevisa motsatsen genom hänvisning till sin drogfrihet.

7.3 Diskursiv praktik

Vad som kan nämnas i samband med domarnas diskursiva praktik är att det föreligger låg grad av interdiskursivitet. Diskurserna blandas nämligen på ett konventionellt vis vilket som tidigare nämnt tyder på reproduktion av det bestående. Genom att inte blanda diskurserna för mycket och hålla sig till en juridisk diskursordning upprätthåller man statusen som rättslig och auktoritär myndighet. Användandet av rättsliga diskurser är dock vanligt förekommande i alla rättsfall. Intressant är det däremot att det råder brist på personliga samtalsdiskurser, domarna är nämligen tömda på allt personligt. Trots att det rör sig om socialrätt i form av beslutande om tvångsvård för barn, får rättsfallen det att framstå som att dialog och ömsesidighet parterna emellan inte existerat under bedömningsprocessen. Detta är underligt eftersom socialrätt präglas av just samverkan och dialog mellan socialtjänst, socialnämnder, de tilltalade och förvaltningsrätt. Brist på samverkan uppenbarar sig i exempelvis fallet E i vilket domen får det att framstå som att förvaltningsrätten har gjort bedömningen att *“E’s beteende betraktas som avvikande från samhällets grundläggande normer och klassas därför som socialt nedbrytande beteende.”*⁹³ Meningen byggs upp på ett formellt sätt och konstaterar hur hans beteende ska tolkas. Denna bedömning har gjorts trots E’s försök att legitimera beteendet i sin personliga utsaga. Han *“erkänner att han slår sönder saker, men menar samtidigt att han måste ta ut sin frustration på någonting. Han kopplar även det aggressiva beteendet till sina diagnoser”*.⁹⁴

Vad som vidare framgår i redovisad dom och många andra är sättet den är disponerad på. Domarna är uppbyggda som så att domstolen först stadgar nämndernas grunder för varför en ansökan om LVU gjorts. Nästkommande del i domen består av domstolens tolkning av barnets utsaga där denne antingen bestrider eller bifaller ansökan och manifesterar grunderna för yrkandet. Avslutande delen i domen består av förvaltningsrättens bedömning och

⁹² Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 724–18.

⁹³ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 2387–18.

⁹⁴ Malmö Förvaltningsrätt dom mål nr 2387–18.

grunderna för denna. Således blir bristen på samtal och personlig interaktion mellan de tre parterna i domarna mer påtaglig och får det att verka som att samverkan i den verkliga beslutsprocessen inte förekommit. E och de andra barnens utsagor i domarna verkar endast finnas med eftersom de måste. Den byråkratiska och juridiska diskursen blir väldigt påtaglig i domarna då tydlig struktur och effektivitet sker på bekostnad av samtal och interaktion parterna emellan.

7.4 Bredare social praktik

Med förankring i Habermas resonemang kring ömsesidig förståelse och kommunikativ rationalitet är detta givetvis intressant. Det blir i domarna påtagligt att juristerna som skriver dem präglas av handlingar vilka är underkastade rätten som styrningsmedie för att tillgodose de ekonomiska och politiska systemens funktionalitet. Som tidigare redogjort för präglas sådana handlingar av instrumentell rationalitet där aktörerna förhåller sig strategiskt och egocentriskt med effektivitet som huvudmål. Detta beror enligt Habermas på att LVU, vilken tillhör välfärdslagstiftningen och är ämnad att lösa konflikter och svara på anspråk från livsvärlden, även fungerar som styrningsmedie i den bemärkelsen att lagstiftningen som möjliggör tvångsvård av unga behöver formaliseras och effektiviseras för att möjliggöra byråkratisk intervention. Således har de ekonomiska och politiska systemen koloniserat rätten. Texten präglas därför i domarna av sanningsmodalitet och en transitivity som tydligt knyter aktörerna till händelserna för att författarna följer ett strikt regelverk där instrumentell rationalitet och effektivisering utgör grunden.

Anledningen till att domarna får det att framstå som att dialogen mellan parterna i beslutsprocessen brister beror på att kommunikation underkastad systemen inte förstår sig på den kommunikativa ömsesidighet och rationalitet som underkastas livsvärlden. Författarna till de domar som analyserats kan inte kombinera två olika sorters rationalitet vilket resulterar i brist på personliga samtalsdiskurser i texten. Livsvärldens kommunikativa rationalitet, d.v.s ömsesidighet och dialog som skapas genom samtalsdiskurser och språkliga utsagor får inget utrymme i texter vars huvudfokus är effektivitet och möjliggörandet av byråkratisk verksamhet. Även om dessa texter ämnar spegla verkligheten för hur problem i livsvärlden bemöts, blir effekten istället sådan att dialogen parterna emellan i respektive fall betraktas som obefintlig. Således får domarna det också att framstå som att barns upplevelser och känslor inte alls ges någon betydelse i den verkliga beslutsprocessen. Hade domarna istället innehållit samtalsdiskurser och ämnat manifesteras barns delaktighet i processen genom dialog mellan förvaltningsrätt, socialnämnd och den unga med kommunikativ rationalitet som grund,

kan det konstateras att detta isåfall hade skett på bekostnad av effektivitet, tydlighet och juridiskt motiverad

Vad gäller domslutens diskursiva och textliga koppling till den bredare sociala praktiken kan konstateras att rådande strukturer på området består och reproduceras av den diskursiva praktiken. Domstolen får det i domarna att framstå som att lagstiftningen och dess procedurer upprätthåller nämndernas och förvaltningsrättens byråkratiska samt rättsliga verksamhet vid beslut om tvångsvård av barn, vilket i sin tur bidrar till och bevarar den ordning och struktur som präglas av diskrepans i kommunikation mellan myndighet och barn. Som tidigare nämnt har dock Fairclough konstaterat att den bredare sociala praktiken både konstituerar och konstitueras av diskursiv praktik. Den kommunikativt motiverade rationaliteten är därför också med och reproducerar den instrumentella rationaliteten som speglas i domarna, eftersom livsvärlden ständigt kommer att göra anspråk på lagstiftning och formaliserade rättigheter för att skyddas mot de problem som uppstår i det kapitalistiska målinriktade samhället. Således visar analyserade domar på att det uppenbarar sig en ond cirkel av olika rationellt motiverade handlingssystem som reproducerar och reproduceras av varandra i ett komplext modernt samhälle.

8. *Slutsats*

Det har med förankring i kvalitativt analyserade domar konstaterats att på grund av instrumentellt präglad rationalitet hos domstolens jurister vilka författat domarna, får de dialogen att framstå som bristfällig mellan förvaltningsrätt, socialnämnd och barn vid beslutandet om tvångsvård för unga. Konsekvensen av detta resulterar i att det framstår som att barn och unga inte i någon större bemärkelse fått sina upplevelser och känslor svarade på i processen. Att komma till den triviala slutsatsen att barn och unga inte får sina känslor och upplevelser bemötta i beslutsprocessen vore dock dumdrigt. Intentionerna från de byråkratiska representanterna att inkludera dess klienters upplevelser och känslor behöver nämligen inte vara negativ. De styrs av ett annat handlingsystem och en annan rationalitet vilket möjligtvis får det att framstå som att barn inte ges utrymme, eftersom livsvärldens subjekt präglas av en rationalitet där dialog, ömsesidighet och personliga diskurser istället styr samtalet. Precis som framgick i Fredins publicering får analyserade LVU-domar det att framstå som att dialogen präglas av en juridisk och byråkratisk utgångspunkt som distanserar sig från barnets problematiska beteende ur ett myndighets - och institutionsperspektiv, samtidigt som barnet har sin kommunikativa utgångspunkt i ett perspektiv som saknar avstånd eftersom det är dennes livsomständigheter som berörs och beslutas om.

Domarnas tydliga struktur och juridiskt diskursiva uppsättning behöver nödvändigtvis inte betyda att det finns ett missförhållande mellan beslutsfattande myndigheter och barnen ifråga. Det finns som tidigare nämnt en anledning till att lagstiftningen på området koloniserar av systemet och transformerar diskurser och rationalitet. Det handlar om att effektivisera arbetet och möjliggöra byråkratisk verksamhet så att strikta regler och procedurer tydliggörs i arbetet mot uppstådda konflikter i livsvärlden, vilket i det här fallet berör barn med nedbrytande beteende. Redovisade utdrag ur socialtjänstlagen, LVU och allmänna handläggningsråd från socialstyrelsen visar på att stor vikt läggs vid barnets bästa och möjlighet till delaktighet. Tidigare forskning där empirin i stor utsträckning utgjordes av domar, antydde att barns upplevelser och känslor inte togs hänsyn till utan att spekulera i orsakerna till en sådan framställning. Genom att bygga på Fredins tillvägagångssätt genom analyserandet av dialog och användning av diskurser i samtal mellan socialarbetare och klient, har det i denna studie förklarats varför LVU-domar får det att framstå som att barns delaktighet i beslutsprocessen brister. Detta med hänvisning till olika kommunikationer och rationaliteter underkastade antingen systemet eller livsvärlden, vilket skapar ett intryck av brist på ömsesidig förståelse. En måste därmed ha i åtanke att olika rationaliteter; instrumentellt eller kommunikativt

motiverad, har olika förhållningssätt till hur barn bör inkluderas och bereds bästa möjliga åtgärd i processen.

9. Referenser

9.1 Tryckt litteratur

Agnew, Robert. *Towards a unified Criminology*. New York University Press, 2011.

Andersen, Heine. "Jürgen Habermas". i *Klassisk och modern samhällsteori*, Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.), Studentlitteratur AB, Lund, 2007. 3:9 Uppl.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB, Lund, 2012.

Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB, Stockholm, 2015. 2:7 Uppl.

Deflem, Mathieu. 2013. "The legal theory of Jürgen Habermas" i Banakar, Reza & Travers, Max (red.) *Law and social theory*, Hart Publishing, 2. Uppl., 2013

Fairclough, Norman. *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. MPG Books Ltd, Bodmin. 2003.

Fairclough, Norman. *Critical Discourse Analysis*. Pearson Education, New York. 2010.

Fredin, Erik. *Dialogen i socialt arbete - en studie av socialbyråsamtal i ljuset av modern dialogteori*. Kantstryckeriet i Motala AB. 1993. 1. Uppl.

Jørgensen Winther, Marianne & Philips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur AB, Lund. 2000. 1:20 Uppl.

Leviner, Pernilla, "Samtyckeskonstruktionen i LVU: En analys av gränsdragningen mellan frivillighet och tvång, grundantaganden om människans autonomi samt barns begränsade självbestämmanderätt." I *Tvångsvård av unga*, Leviner, Pernilla, Lundström, Tommy (Red.). Författarna och Wolters Kluwer Sverige AB, 2017.

9.2 Vetenskapliga artiklar

Andersson, Arvidsson, Rasmusson och Trulsson, *Missbrukande föräldrar, utsatta barn och socialt arbete*. Nordisk alkohol - & Narkotikatidskrift Vol. 23. 2006.

Cederborg, Anne-Christin, Karlsson, Yvonne, *Omhändertagande med barnets perspektiv*. Socialvetenskaplig tidskrift nr. 3, 2001.

Leviner, Pernilla, *En analys av LVU-rekvisitet "socialt nedbrytande beteende" i ljuset av HFD 2015 ref. 7 – förutsättningar för att omhänderta unga vuxna på grund av risk för hedersrelaterat våld och förtryck i svensk rätt*, Nordisk socialrättslig tidskrift nr. 15–16, 2017.

Mattson, Titti, *Barnets mening i LVU-processen*. Socialvetenskaplig tidskrift, (1), 1998.

9.3 Internetbaserade källor

Rädda barnen.se. Barnkonventionen-Kort version. <https://www.raddabarnen.se/om-oss/barnkonventionen/barnkonventionen-kort-verison/>. (Hämtad 28/4 2018.).

9.4 Rättsliga dokument

Convention on the rights of the child - Concluding observations of the fifth periodic report Sweden. CRC/C/SWE/CO/5. United Nations.

SOSFS 2014:6. *Handläggning av ärenden som gäller barn och unga*. Artikelnr. 2014-5-20. Publiceringsår 2014.

9.5 Rättsfall

Malmö Förvaltningsrätt

mål nr 2183–18.

mål nr 1109–18.

mål nr 724–18.

mål nr 11027–17.

mål nr 2387–18.

mål nr 2244–18.

mål nr 1631–18.

mål nr 952–18.

mål nr 1522–18.

mål nr 693–18.

